

“Scholen moeten vanuit een andere visie gaan denken”

Na 22 jaar bij Cultuurnetwerk Nederland (voorheen LOKV) is senior projectleider Paul Vogelesang directeur geworden van EDU-ART. Hij blikt terug op wat hij de afgelopen jaren heeft gedaan en wat er is veranderd in de cultuureducatiesector. “Er is met cultuureducatie veel bereikt, maar tegelijkertijd is kunsteducatie haar ambachtelijkheid kwijtgeraakt. Daar maak ik me zorgen over.”

Paul Vogelesang weg bij Cultuurnetwerk. Dat is toch moeilijk voor te stellen.

“Na 22 jaar hoor je toch wel bijna tot het meubilair. En in die tijd is er zoveel gebeurd en veranderd. Het was 1985 en ik werkte 13 jaar als muziekdocent. Op een bijeenkomst was ik met het Landelijk Ontwikkelinstituut Kunstzinnige Vorming (LOKV) in aanraking gekomen. Ik wist toen niet eens dat er zo’n instituut bestond. Nadat ik boventallig was geworden op de opleiding waar ik werkte, ben ik in 1988 bij het LOKV gaan werken. Ik begon als medewerker muziek basisonderwijs. Destijds was het LOKV een echt ontwikkelinstituut waaraan door de overheid elk jaar wel een kleine stichting werd toegevoegd. Onze afdeling maakte bijvoorbeeld lesmateriaal voor muziekscholen, het onderwijs en het sociaal cultureel werk. En een andere afdeling had bijvoorbeeld contact met beeldend kunstenaars. Je kunt het je nu bijna niet meer voorstellen, maar toen had je nog geen Centra voor de Kunsten en een relatie met het onderwijs was niet vanzelfsprekend. En het ging vooral om actieve kunstbeoefening. Kinderen gingen zelf blokfluiten.”

Hoe kwam daar verandering in?

“Toen werd Hedy d’Ancona minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Zij zorgde voor een premiereregeling waardoor er jaarlijks 1 miljoen gulden beschikbaar kwam om receptieve activiteiten op scholen vorm te geven. Ze wilde er zo voor zorgen dat kinderen in aanraking kwamen met professionele kunstenaars. Die premiereregeling is eigenlijk het fundament onder de huidige kunstmenu’s. Maar ook dit was

Paul Vogelesang (foto: Marie-José Kommers).

in eerste instantie vrij traditioneel opgezet. De concerten die werden uitgezocht waren toch vooral bedoeld om het volk te verheffen en in te wijden in de klassieke cultuur. In die tijd werkte ik binnen het LOKV voor de voorloper van het Impresariaat Uit de Kunst. Ik zocht toen concerten voor scholen uit. Toen ik Heavy Metal introduceerde, was daar veel discussie over. Bemiddelaars liepen weg, maar de leerlingen stonden te swingen.”

Zijn er zaken waar je achteraf niet met trots op terugkijkt?

“Er is wel één echte nagel aan mijn doodskist. Wij hebben begin jaren ‘90 in samenwerking met auteurs van twaalf instellingen voor kunsteducatie een lessenreeks ontwikkeld, *Kunst in de basisschool*. Dit waren 200 lessen, verdeeld over alle disciplines waarin zowel actieve als receptieve kunstbeoefening zat. Maar deze is nooit uitgegeven, omdat we de auteursrechten van de videofragmenten die we gebruikt hadden niet geregeld kregen. Daar staat tegenover dat deze lessenreeks wel voor een enorme boost heeft gezorgd in het denken over principes als zelf actief zijn, kijken en reflecteren. Doordat we hem samen met andere instellingen hebben ontwikkeld, heeft dat hen geïnspireerd om tot op de dag van vandaag nieuwe producten te ontwikkelen die gebruik maken van deze principes.”

In de jaren daarna heeft cultuureducatie wel een vlucht genomen. We kregen het vak CKV, het programma Cultuur & School, de Regeling Versterking Cultuureducatie Primair Onderwijs. Genoeg reden om met een positief gevoel terug te kijken, of niet?

“Zeker, er is zoveel meer aandacht voor kunst- en zeker ook erfgoededucatie gekomen. Ik heb me zelf de laatste acht jaren veel bezig gehouden met de pabo’s. Studenten worden immers geacht de rol van cultuurdrager en cultuuroverdrager te gaan vervullen. We hebben samen met de pabo’s gekeken wat ze al deden aan cultuureducatie, hoe de samenhang was, wat er versterkt kon worden. Dat was ook nodig, want er is zoveel veranderd op de pabo’s: de komst van de bachelor-masterstructuur, het competentiegericht onderwijs en de zelfregulering. Studenten moeten hun eigen afstudeerprofiel bepalen en veel contacturen zijn vervangen door zelfstudie. Daarbij is het accent de afgelopen 20 jaar meer en meer op pedagogiek, taal en rekenen komen te liggen. Die twee ontwikkelingen hebben ervoor gezorgd dat er nauwelijks meer aandacht is voor de ambachtelijke kant van muziek, schilderen, dans etc. Daarnaast zijn de vakleerkrachten op veel basisscholen ook nog verdwenen. Ik maak me hier zorgen over. Talent van kinderen is voor een maatschappij het fundament voor morgen. Daarom moeten we veel in kinderen en jongeren investeren, dat is puur eigenbelang. Het talent voor wetenschap is net zo belangrijk als talent voor de kunsten. Het ene talent kan niet zonder het andere. Onze economie, ons voortbestaan, is alleen te garanderen als al die talenten op al die verschillende terreinen zich kunnen ontwikkelen. En daar hebben we onder andere cultuureducatie voor.”

Hoe moet het volgens jou verder de komende jaren?

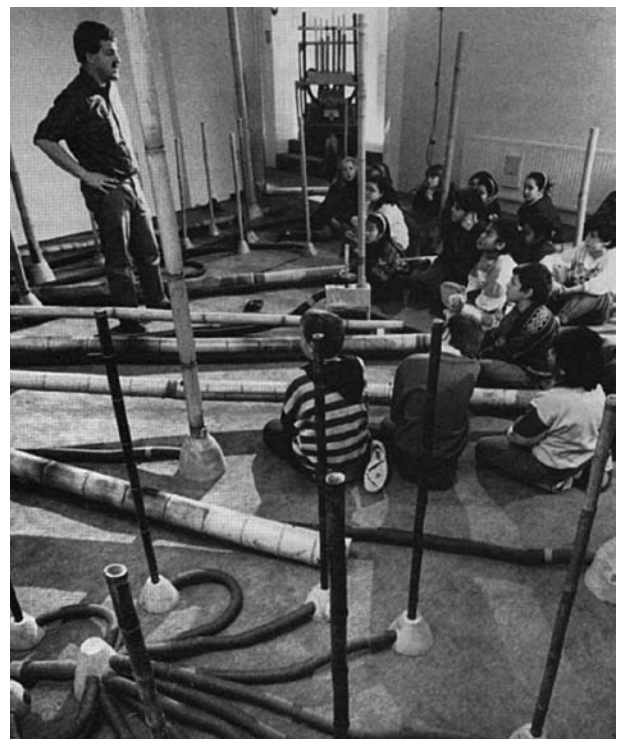
“We zijn met elkaar op zoek naar een nieuwe chemie tussen de kunstvakopleidingen en het reguliere onderwijs. Daar kan wel iets moois uit ontstaan. Ook zou het goed zijn als scholen gaan denken vanuit een onderwijskundige visie en vanuit die visie cultuureducatie vorm geven. Cultuureducatie wordt toch vaak gezien als iets dat erbij komt. De overheid en professionals gebruiken termen als kunsteducatie, erfgoededucatie en media-educatie, waardoor het nog meer lijkt. Als je je onderwijs anders inricht, dan kun je rekenonderwijs ook prima geven vanuit bijvoorbeeld de kunsteducatie. En taalonderwijs vanuit media-educatie. Het onderwijs zou meer moeten samenwerken met een beperkt aantal externe partijen om deze visie meer handen en voeten te geven, zodat ze gaan inzien dat het geen extra belasting is, maar een verrijking en dat het voor kinderen interessanter onderwijs oplevert! Ook vanuit de gemeenten zou er meer meegedacht moeten worden over hoe dit kan worden verbeterd. Gemeenten rekenen een theater bijvoorbeeld af op de kwantiteit, als ze 5000 scholieren binnen hebben gekregen, behouden ze hun subsidie. Maar of dat voor die 5000 kinderen past binnen waar zij op dat moment mee bezig zijn, is nauwelijks aan de orde. Inzet op ontplooiingsmogelijkheden van burgers vraagt om een andere wijze van denken over de

financiering van activiteiten in de cultuureducatieve sector. De winst is vaak pas jaren later te incasseren.”

Wat wil je nu bereiken bij EDU-ART?

“Ik wil de rol die EDU-ART nu al heeft in de provincie Gelderland nog verder versterken en de verbindingen tussen onderwijs, culturele instellingen en gemeenten nog krachtiger maken. In 2013 zitten er forse bezuinigingen aan te komen, het is nu zaak om cultuureducatie op inhoudelijke gronden veilig te stellen met de vraag: wat heeft onze samenleving nodig? Want met alleen het argument: het is goed voor je, komen we er niet.”

Paul Vogelesang:
“Inspiratie vanuit verschillende ‘talen’ (beeld, geluid, vormgeving), denken, analyseren, eigen maken, zoeken naar nieuwe wegen, transpiratie, zelf opnieuw vormgeven. Dat zijn belangrijke kenmerken van cultuureducatie.”

Een goed voorbeeld hiervan: in Bambuso-Sonoro (van kunstenaar Hans van Koolwijk) zitten de kinderen letterlijk in het kunstwerk en ontdekken ze samen met de kunstenaar een nieuwe klankenwereld. Die zoektocht is niet alleen prachtig vormgegeven, maar biedt ieder kind ook de gelegenheid om op eigen creatieve manieren nieuwe werelden te ontdekken (foto: Frank Dries).